

PEYGAMBER SAS EFENDİMİZ'DEN BAZI UYARILAR*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Cumanız mübarek olsun, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Peygamber SAS Efendimiz'in ahlâkla ilgili bazı hadis-i şeriflerinden bahsetmek istiyorum bu cuma sohbetimde...

Biliyorsunuz, insanın nefsi var, nefs-i emmâre. Bu nefs-i emmârenin terbiye edilmesi lâzım, kötü huylarını atması lâzım!

Allah'ın rızasını kazanması için bir mü'min, kötü huylarını atmalı, iyi huyları iktisâb etmeli..

Bu bir önemli konu... Yapacağımız çalışmalar, ibadetler güzel; bunlardan sevap alırsınız amma, aynı zamanda kötü huylardan da sıyrılmamız için bir çalışma yapmak gerekiyor. İyi huyları almak için de bir gayret göstermemiz gerekiyor.

Bu gibi hususlarda Peygamber SAS Efendimiz'in pek çok tavsiyeleri var.

Bugün size bu tavsiyelerden bazılarını okumak istiyorum.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

a.Harama Tekrar Bakmaktan Sakının!

Meselâ, Peygamber SAS Efendimiz, Büreyde RA'dan rivayet edildiğine göre bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuş:¹

إِيَّاكَ وَالنَّظْرَةَ بَعْدَ النَّظْرَةِ فَإِنَّ

الأولى لك والثاني عليك

(الحاكم في الكنى عن بريدة)

RE. 173/1 (*İyyâke ve'n-nazrate ba'de'n-nazrah, feinne'l-ûlâ leke, ve's-sânî aleyke.*)

Bu hadis-i şerif insanın gözüyle ilgili, bakışıyla ilgili bir hadis-i şerif. Peygamber Efendimiz: (*İyyâke ve'n-nazrate ba'de'n-nazrah*) buyuruyor. Yâni, “Sakın, bakıştan sonra tekrar bakmaktan sakın!..” *İyyâke* sakınma ifade eden bir terim Arapça'da. İnsanın bir bakıştan sonra tekrar bakmasını yasaklıyor.

Tabii bu nasıl bir bakış?.. İnsanın gözü var, etrafı görmesi için. Tabii bu etrafı görürken güzel şeylere tekrar tekrar bakabilir, gözünü o güzel şeylere bütün dikkatiyle tekrar tekrar dikebilir. Bir bakıştan sonra bir daha bakışın yasak olması nerede?.. Yâni insan, normal olarak etrafına bakınırken bir şey görür ama o haramdır, yasaktır, günahdır. Veya mahrem olmadığı bir başka kimsedir meselâ. O zaman ilk bakışta normaldir. Çünkü insanın gözü açık, etrafına bakınıyor, gözüne takılmış oluyor. Kendisinin

¹ *Kenzü'l-Ummâl*, c.V, s.329, no:13072; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.330, no:9733.

ihtiyârı olmadan, kasdı olmadan, sÛ-i kasdı olmadan gözüne bir şey takılmış oluyor. Buna bir sorumluluk vermiyor Allah-u Teâlâ Hazretleri... Bundan dolayı bir cezâ bahis konusu değil. (*İyyâke ve'n-nazrate ba'da'n-nazrah*) Amma tekrar tekrar bakarsa, dönüp dönüp bakarsa, gene gene bakarsa... O zaman bunu yasaklıyor. Böyle yapma, çünkü baktığı şey doğru değil.

(*Feinne'l-ûlâ leke*) “Birincisi senindir, hakkındır, evet baka- bilirsin.” Hani Osmanlı şairlerinden birisinin bir şiiri var, yeni müneccimlik taslayan, yâni astronomluk taslayan bir insan, gökteki yıldızlardan hangisi nerededir, hangisi Kutup Yıldızı’dır, hangisi bilmem şu yıldızdır, bu yıldızdır diye göğe bakarken, yerde önündeki çukuru görmez mânâsına bir şiir var. İşte onun gibi, insan başka bir yere bakarken önündeki çukuru görmese düşeceği için, tabii dikkatli bakması lâzım etrafına... Amma bakış günaha olursa, harama olursa... Yâni ilk bakışta gözü takılmış, bir şey değil. Ama tekrar bakmayacak.

Birinci bakış normal, affedilebilir. Ama ikinci bakış affedilmez. O insanın aleyhine olur. (*Ve's-sâni aleyke*) “İkinci senin aleyhine yazılır defterine.” “Vay sen niye bir kere daha baktın bakmaman gereken yere, haram olan yere? diye, bu sefer melekler defter-i a'mâlinin negatif kısmına günah yazarlar.

Onun için insanın gözüne sahip olması, dikkat etmesi gereken önemli bir ahlâkî husus. Buna riâyet etmesi lâzım! Hele hele bugünlerde daha önemli... Çünkü bu günler yaz günleridir. Yazın

sıcağından dolayı açık giyiniyorlar. Tabii bizim örfümüze uymayan giyim tarzları da, karşımıza çıkıyor. Bizim ecdâdımız nasıl yaşamışlar?.. Dinimiz ne emretmişse öyle yaşamışlar tabii.

Giyimlerinden, kuşamlarından yeme içmelerine, evdeki yaşantılarına kadar her şeyde Allah'ın emrine riayet etmeye çalışmışlar.

“—Acaba onlar giyimleri ile sıkıntıdan patlıyorlar mıydı?..”

Hayır! Herhalde öyle değil. Çünkü dün gazetelerde, evvelki gün belki, bir haber vardı. “Avrupa şalvarı keşfediyor” diye bir yazı. Evet, hakikaten insan bu yaz günlerinde —ben de üzerimde deniyorum— dar olmayan bol bir kıyafet giydiği zaman, sanki üzerinde kıyafet yokmuş gibi çok rahat ediyor. Vücudu gayet iyi hava alıyor ve terlemiyor. Tabii bu bir de güzel kumaştan yapılırsa, hani iplikleri naylon filân olmayan iyi bir kumaştan, ketenden veya güzel bir pamuklu kumaştan yapılırsa, rahat edebilir. Yâni insanın serinlemesi için, vücudunun sıhhati için ille de Allah'ın yasak ettiği uzuvlarını açması gerekmez. Bunu şeye karşı söylüyoruz, yâni İslâmî duyguları zayıf olan insanlara bir ikaz olsun diye söylüyoruz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri kapanmayı emretmiştir, tesettürü emretmiştir, örtünmeyi emretmiştir. Bazı yerlerin özellikle, şiddetle ve dikkatle mutlaka örtülmesi lâzımdır. Bu erkek için de böyle, hanımlar için de böyle. Hatta çocuklar için de böyle...

Biliyorsunuz, Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki: “—Çocuğun avreti de büyüğün avreti gibidir.”

Yâni, çocuğun da örtülmesi gereken mahalleri örtülmelidir. O da büyüğün örtülmesi gereken mahalleri gibidir. Açtığı zaman kimi günaha sokar? Sorumlu olan annesini, babasını günaha sokar.

Peygamber SAS Efendimiz'in bu hadis-i şerifi hangi şeyi reddediyor?..

“—Efendim daha küçüktür, mühim değil, olsun.” filân diye düşünmeleri reddediyor.

Onun için, bir kere tabii, insanların kendisinin örtünmeleri gereken şekilde örtünmesi icab ediyor. Bu İslâm'ın kötülükleri engellemek için, tedbir alma yönünün bir tezâhürüdür. İslâm, kötülükler ortaya çıkmadan, önceden tedbir alıyor, engelliyor. İçkiyi niçin yasaklamış?.. İçki insanın aklını götürüyor. Aklı gidince, aklı dikkat, hafızası, şuuru, mantığı, muhakemesi, hepsi gittiği için de suç işliyor veya kendisinin dengesini kaybediyor, düşüyor vs. Onun için içki yasak. Bunun gibi önlem alıyor İslâm.

Tesettürü de emretmiş ki, arkasından daha kötü maceralar, çirkin fiiller, aileleri yıkan, insanı namusunu pâ-yü mâl eden şeyler olmasın diye. Tabii bu herkese bir emir... Ama bu herkes tarafından tutulmazsa, veyahut meselâ bir müslüman kalktı, bir gayr-i müslim diyarına gitti. Etrafındaki insanlar İslâm'ı dinlemiyor. O zaman ne yapacak?.. Kendisi gözüne sahip olacak.

Yâni gözün kapağı niçin var? Gözün yasağı olduğu için... Gözün kapağı yasağı içindir. Yasak olan yere bakmamak için, tırak kapatacak gözünün kapaklarını... O zaman orasını görmeyecek, görmemeye dikkat edecek. Başını çevirecek, görmeyecek.

Bu bugünlerin bir tavsiyesi oluyor. Sıcak günlerin hararetinden, Allah'ın emrini unutup da açılıp saçılan insanlar tabii örtünsünler. Böyle çocuklarımız varsa, bol kıyafetle, Allah'ın emrine uygun örtünmelerini sağlayalım! Kendimize de dikkat edelim!.. Ben bazen şaka yollu böyle camide ve sâirede gördüğüm kardeşlerime diyorum:

“—Sana şu kadar cezâ yazdım, cezâ gelecek giyiminden kuşamından. Bak niye bunu böyle giymişsin?” filân diye.

Tabii insan giyeceği gömleği seçmeli, pantolonu seçmeli, her şeyini İslâm'ın kendi öz ciddiyetine, ahlâkına uygun bir şekilde sağlamaya çalışmalı!.. Ama böyle olmadığı zaman, veyahut her zaman da gözüne sahip olmaya gayret etmesi lâzım!..

Okumuş olduğum hadisler içinde, hoşuma giden şeylerden birisidir: Meselâ, bir insan açık olan bir kapıdan veya pencereden bir eve baksa, Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki: “Bu, sanki o eve izinsiz girmek gibidir.”

“—Allah Allah! Evin içine girmedi, dışarıdan bakıyor. İşte perde açık, kapı açık, içerisi görünüyor...”

Ama bakmayacak!.. Neden?.. Çünkü, işte orada kadın çamaşır yıkıyordur veyahut ev kıyafetidir, çok dikkatli giyinmemiştir; veyahut evin içinde bir başka bir şeyler oluyordur. Onun için, dışarıdan içeriye bakmayacak. Böyle insan yürürken gözlerine sahip olacak. Bir hadis-i şerif bu sevgili kardeşlerim.

b. Tevbeyi Geciktirmekten Sakının!

İkinci hadis-i şerif... Açtığımız hadis kitabının sayfalarından devam ediyoruz böyle güzel konulara, Peygamber SAS Efendimiz'in tavsiye ettiği nasihatlerin olduğu konulara... İbn-i Abbas RA'dan rivayet edilmiş ikinci hadis-i şerif:²

إِيَّاكَ وَالتَّسْوِيفَ بِالتَّوْبَةِ وَإِيَّاكَ

وَالْغُرَّةَ بِحِلْمِ اللَّهِ عَنْكَ

(الدَّيْلَمِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ)

RE. 173/2 (*İyyâke ve't-tesvîfe bi't-tevbeti, ve iyyâke ve'l-gurrate bi-hilmi'llâhi anke.*)

İki mühim hususta, Peygamber Efendimiz bizi ikaz ediyor, yasaklıyor. Nedir bunlar:

(*İyyâke ve't-tesvîfe bi't-tevbeh*) “Tevbeyi ilerde yapacağım diye tehir etmekten aman sakın!” diyor Peygamber Efendimiz. Sonra ne diyor:

² Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I s.388, no:1564; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.136; İbn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.399, no:10291; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.327, no:9724.

(*Ve iyyâke ve'l-gurrate bi-hilmi'llâhi anke*)
“Allah’ın sana karşı halim selim davranacağı fikriyle aldanmaktan da sakın!” diyor. Şimdi bu ikisini biraz izah edelim muhterem kardeşlerim:

Tesvîf, *sevfe* kelimesiyle ilgilidir Arapça’da. *Sevfe* de istikbal takısıdır, fiilin başına gelir. Meselâ (*ektübü*) “yazarım” demek; (*sevfe ektübü*) “ileride yazacağım!” demek. Yazacağım mânâsına, istikbâle götürüyor mânâyı. *Tesvîf* de “Bir şeyi istikbalde yapacağım!” mânâsına geliyor. (*İyyâke ve't-tesvîfe bi't-tevbeti*) “Tevbeyi ileride yapacağım diye tehir etmekten sakın!” diyor Peygamber SAS Efendimiz.

Çünkü tevbe ne demektir?.. Cenâb-ı Hakk’ın istediği, razı olduğu yola dönmek, yöne gelmek demektir. Yöne dönmek, yola girmek demektir, dönüş yapmak demektir. yâni, hatasını bırakmak, hatalı istikâmetinden vaz geçmek demektir.

“Vaz geç, vaz geç...” diye Mevlânâ’nın türbesinde de bir dörtlükten³ bahsedilir ya. “Yine gel, yine gel!” diyorlar. (*Bâzâ*) “Vaz geç!” demek aslında:

بَاذَا بَاذَا هَرَا اَنْجَه هَسْتِي بَاذَا
گَر گَافِرُ و گَبْرُ و بُتِيرَسْتِي بَاذَا
اَيْنِ دَرگَه مَآ دَرگَه نُومِيدِي نِيَسْتِ
صَدْ بَاذَا اِگَر تَوْبَه شِكْسْتِي بَاذَا

³ Bu rubai Mevlânâ’nın değildir, Ebû Saîd-i Ebü’l-Hayr. isimli İranlı bir şaire aittir.

*Bâz â bâz â, her ançi hestî bâz â!
Ger kâfir ü gebr u putperestî bâz â!
In dergeh-i mâ dergeh-i nevmîdî nist;
Sad bâr eger tevbe şikestî bâz â!*

*Vaz geç, geri gel; ne olursan ol dön, geri gel!
Kâfir de olsan, ateşperest de olsan, putperest
de olsan dön, bu hak yola gel!*

*Bu bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı
değildir;*

*Yüz defa tevbeni bozmuş olsan bile dön, yine
gel!*

(*lyyâke ve't-tesvîfe bi't-tevbeh*) “Tevbeyi, ‘Yarın yapacağım, sonra yapacağım, yaşlanınca yapacağım, ileride yapacağım!’ diye ileriye atmaktan sakın!” Bu bir kötü huydur. İyi şey hemen yapılmalıdır. İnsan yanlış yoldaysa, yönünü başka tarafa dönmüşse, Cenâb-ı Hakk’ın yönüne dönsün... Yolu yanlışsa, Cenâb-ı Hakk’ın râzı olduğu yola girsin. Bunun ileriye atılması olmaz. İleride yapacağım demek olmaz.

O ne demektir? Yâni, o yapacağım zamana kadar bu kötülükte devam edeceğim demektir. O çok ayıp olur, bir müslüman için son derece yanlış olur. Öyle bir şeyi kafasından söküp atması lâzım müslümanın...

“—Ne demek? Ben niye tehir ediyorum tevbeyi?..”

“—Efendim, bu günahta, bu kusurda biraz daha devam edeyim!..”

Öyle şey olur mu?.. Günahta devam olur mu?.. Günahı isteyecek, isteyerek yapacak, günaha devam edecek, “İleride tevbe edeceğim!” diye düşünecek. Mâdem bu yanlış. Niye ileriye bırakıyorsun, hemen tevbe et, hemen bırak!..

“—Günah tatlı geliyor.”

Tatlı ama, sonu acı... Zâten bütün günahları şeytan insana ziynetlendirir, süsler, allar, pullar, hoş gösterir, tatlı gösterir. Ama arif insan, alim insan, iyi müslüman insan günahların tatsız olduğunu bilir. Günahların gösterişinin, böyle güzel görünüşünün arkasında muazzam bir tehlike ve çirkinlik olduğunu, tuzak olduğunu bilir. Arif insan, iyi müslüman ona kapılmaz. Onun için hemen tevbe eder.

Tabii, insanın içinde nefsi var ya, konuşmamızın başında da söylediğimiz gibi, insanın nefsi bazı şeyleri istiyor, bazı şeyleri istemiyor. İnsanın nefsi neleri istiyor?

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ

(يوسف: ٥٣)

(*Inne'n-nefse leemmâretün bi's-sû'*) [Muhakkak ki, nefis kötülükleri çok çok emredicidir.] (Yusuf, 12/53) Kötülükleri ister. Yâni, Allah'ın yasaklamış olduğu, topluma da zararlı olan, kişinin şahsî hayatında da başarılarını engelleyen, ailevî hayatında da zararlı olan şeyleri ister nefsi... Nefis bu. engel tanımaz, keyfine göre ister bazı şeyler. Ama işte onların yapılmaması icâb ediyor. İslâm bu.

Bu mücadeleyi insan içinden vermediği zaman, toplumlar mahvoluyor, devletler yıkılıyor, milletler tarihten siliniyor, mâglûbiyetler oluyor. Yâni insanoğlunun içindeki o kötü şeyleri emreden nefesine karşı çıkması, onu yenebilmesi çok önemli bir iş olduğu için, böyle bir çalışma İslâm'da çok şerefli bir çalışma olarak emredilmiştir bize... Bizim yapmamız lâzım, hemen tevbe etmemiz lâzım! Cenâb-ı Hakk'ın yoluna dönmemiz lâzım!

E döndük, sonra?.. Döndüğümüz yolda sağlam yürümemiz lâzım!.. Allah'a vefâlı olmamız lâzım, verdiğimiz sözü tutmamız lâzım! Er kişi, erkek kişi, hür kişi, sağlam kişi verdiği sözü tutar. O bakımdan:

“—Tevbe yâ Rabbi! Döndüm ben yanlış yoldan. Doğru yola, senin sevdiğin yola girdim. Nefsimi ezerek, yenerek, nefsime rağmen, nefsimin istemesini biliyorum ama, onu aşarak senin yoluna geldim” diye, insanın Cenâb-ı Hakk'ın yoluna aşk ile girmesi lâzım.

İnsan böyle bir şey yaptığı zaman, nefis ile mücâdele ettiği zaman, nefsiyle mücadele ettiği zaman bunun ayrıca manevî, büyük sevâbı var tabii, sevabı muhakkak, ayrıca bir de zevki vardır. Nefsini yenmek, faziletli insanların en büyük zevklerinden birisidir. Nefsinin arzularına karşı çıkmak, muhalefet etmek, arkasından çok büyük manevî hazlar getirir. Büyük insanlar bundan büyük zevk alırlar.

Tabii biz de bu zevki tatmayı öğrenmeliyiz yâni. İnsan meselâ başarılı bir iş yaptığı zaman

bunun sonunda bir zevk alıyor. Bu zevkin peşine düşmeliyiz. Nefsinin bir çirkin arzusunu yendiği zaman bir zevk vardır. Bu zevkin peşine düşmeliyiz. Bunlar güzel, asil zevkler, yüksek zevkler.

Bir işi, çok zor bir işi yapmak için koşturuyoruz, terliyoruz, uğraşyoruz, günler geçiyor, aylar geçiyor. Ama sonunda eseri ortaya koyuyoruz. Onun bir muazzam sevinci var, “Oh, el-hamdü lillâh başardık!” diyoruz. İşte böyle güzel, asil zevklerin peşine düşmeliyiz. Süflî zevklerin peşinde, insanı sonunda pişmanlığa sürükleyen, toplumu yıkan, topluma zararlı, insana zararlı, ahlâka aykırı şeylerden dönmeliyiz. Dönüp, döndükten sonra da sözümüzde durmalıyız. Yâni yanlıştan dönmeliyiz de doğrudan durmalıyız. Sapasağlam durmalıyız. Yanlıştan dönmek, doğrudan, doğru istikâmette sapasağlam durmak lâzım. Bu önemli bir nokta...

Tevbeyi de tehir etmemek lâzım, ileri atmamak lâzım! Hatta akşam tevbe edecekse, sabaha bırakmaması lâzım! Çünkü gün doğmadan neler doğar bilmiyoruz ki. Akşam hastalanacak mıyız, gece başımıza bir şey mi gelecek? Ne olacağını bilmiyoruz. Arabaya, “*Bi’smi’llâhi’r-rahmâni’r-rahîm*” diye biniyoruz, bakalım incek miyiz?.. Uçağa biniyoruz, bakalım gideceğimiz yere varabilecek miyiz?.. Bunlar kader, bilinmeyen şeyler... Onun için, insanın Cenâb-ı Hakk’ın yoluna dönüşü, kesin olarak yapması lâzım! Günahı devam ettirmemesi lâzım! Günahlı yoldan hemen dönmesi lâzım!..

Bu da, bugünlerde çok önemli muhterem kardeşlerim! Yâni insanlar, çevremde, yaşadığım yerlerde, gezdiğim yerlerde bakıyorum da... Yaz geldi diye müslüman adam, gelmiş bir yere yazlığa; ezan okunuyor, camiye gelmiyor. Ben bu aileyi biliyorum, müslüman bir aile bu... Namlı, şanlı, müslüman bir aile... Babalarını, dedelerini tanıyorum; ne kadar iyi insanlardı. E yazlığa gelmiş oraya, eğleniyor, deniz var, keyif var, zevk var...

Tabii, başka insanlar gibi günahlı şeyler yapmıyor hani. Ama ezan okunuyor, camiye gelmiyor. Yâni yazlığa gittiği semtin camisine gelmemiş. Neden?.. Gevşiyor. Yâni rehâvet geliyor, tembellik geliyor. İşte bu da bir oyun, şeytanın ve nefsin oyunu... Camiye gelmiyor. Pekiyi, yâni sen İstanbul'da durduğun zaman cami, cemaat sevap da, yazlığa gittiğin zaman cami, cemaat sevap değil mi?.. Niye camiye gelmiyorsun?.. Hiç kimse bilmiyor adamı... Sanki bî-namaz bir insanmış gibi, camiye hiç gelmemiş.

“—Yâ buraya birisi taşınmış, yazlık evi var... Bahçeli, leb-i deryâ, deniz kenarında evi var.”

Hiç kimse bilmiyor. Niye?.. Gelmiyor ki camiye... Bu müslüman aile, evinde de namaz kılıyor herhalde ama; camide namaz kılmak, evde namaz kılmaktan yirmi yedi kat daha sevaplı. Cuma namazı kılınan camide namaz, elli kat daha sevaplı... İnsan bu namazın sevabını ihmal eder mi?.. Peygamber Efendimiz'in sünnetini ihmal eder mi?.. Gevşiyor.

Demek ki, yaz günlerinde bu hadis-i şeriflerin önemi var, muhterem kardeşlerim. Yaz günlerinde insanlar hatalarında biraz ısrar etmek istiyorlar.

“—Varsın biraz işte günah işliyoruz ama, bu yaz günlerinde işleyelim...”

Öyle şey olur mu? Öyle saçma şey olur mu?.. Yazı kışı yok bunun... Günah işlemeyecek, Allah'ın yolunda yürüyecek. Günah yolunda ısrar etmeyecek. Allah'ın yolunda yürümekte ısrar edecek. Onun için, bu da çok önemli...

Yâni yanlış bir durumunuz varsa... Bu askerlerin *durum muhakemesi* diye bir şeyi vardır. Askere gitmeyenler belki bilmezler, belki de duymuşlar. Hemen durumunu muhakeme edecek insan:

“—Benim durumum ne?.. Dostlarımla durumum ne, düşmanlarımla durumum ne?.. Benim cephemizin vaziyeti ne, karşı cephenin vaziyeti ne?.. Aman dikkat edeyim!” diyecek.

Değerlendirme sonunda baktı ki, kendisinin pozisyonu yanlış, zararda, günahta... Tabii insanın zararı, günahı anlaması zor bir şey değil. Benim bu yaptığım doğru değil. Bak camiye gelmiyorsun. Tamam. Efendim işte bir takım ufak tefek kaçamak günahları işliyorsun.

c. Günahı Küçük Görmekten Sakının!

Haa, o kaçamak günahlar hakkında da bir hadis-i şerif var.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:⁴

إِيَّاكُمْ وَمُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ فَإِنَّمَا مَثَلُ مُحَقَّرَاتِ

الذُّنُوبِ كَمَثَلِ قَوْمٍ نَزَلُوا بَطْنَ وَادٍ فَجَاءَ ذَابِعُودٌ

وَجَاءَ ذَابِعُودٌ حَتَّى حَمَلُوا مَا أَنْضَجُوا بِهِ خُبْرَهُمْ

وَإِنَّ مُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ مَتَى يُؤْخَذُ بِهَا صَاحِبُهَا

تُهْلِكُهُ

(حم. طب. والرويانى، ض. عن سهل بن سعد)

RE. 173/9 (*İyyâküm ve muhakkarâti'z-zünûb*) “Günahların böyle hor, hakir, küçük, ehemmiyetsiz görülenlerinden aman çok sakının!” diyor Peygamber Efendimiz. Sonra bunu, hepimizin gözünün önüne bir manzara sererek, hatırımızda kalacak şekilde hatırlatıyor:

⁴ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.331, no:22860; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.165, no:5872; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.219, no:7323; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.129, no:904; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.456, no:7267; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.380, no:1527; Ramhürmüzî, *Emsâlü'l-Hadîs*, c.I, s.105, no:67; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VII, s.314; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Lafız farkıyla: Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.402, no:3818; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.212, no:10500; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.184, no:20278; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.369, no:10203; *Câmiü'l-Ehadîs*, c.X, s.359, no:9813.

(*Kemeseli kavmin nezelû batne vâdin*) “Bu hor görülen, önemsenmeyen, aldırılmayan, küçük gibi sanılan günahlar neye benzer?.. Birtakım insanlar, bir vadinin şöyle ortasındaki düzlüğüne gelmişler, konmuşlar. Yolcular, bir yerden bir yere gidiyorlar; vadinin düzlüğüne gelmişler, konaklamışlar.

(*Fecâe zâ biûd*) “Şu adam bir dal getiriyor.” Zâ, işaret zamiri olarak kullanılıyor burda. Câe geldi demek ama, be harf-i cerri ile müteaddî oluyor. (*Ve câe zâ biûd*) “Şu da bir başka dal getiriyor.” Herkes bir parça dal getiriyor demek yâni. (*Hattâ hamelû mâ endacû bihî hubzehüm*) “Nihayet, ekmeklerini pişirecek miktarda malzemeyi taşıyorlar.”

Bir tanesi bir dal getiriyor, azıcık ama, ötekisi de getiriyor, ötekisi de getiriyor... Hepsi birikince kocaman bir ateş oluyor. Yakıyorlar, ondan sonra ekmeklerini pişiriyorlar, yiyorlar.

Şimdi küçücük dallar bir araya toplandığı zaman, çok büyük bir ateş oluyor, gürül gürül, harıl harıl yanan bir ateş oluyor. İşte günahların önemsenmeyenleri de böyledir. Sahibine çok büyük bir ceza getirebilir. Bu küçük günahları önemsemeyen insanın küçük günahları birikir birikir; sonra kendisini yakıp mahveden korkunç bir ateş ve büyük bir ceza olabilir.

(*Ve inne muhakkarâti’z-zünûb, metâ yû’hazü bihâ sâhibuhâ tühlikühû*) “Çünkü, o hor görülen, küçümsenen, önemsenmeyen günahları yapan kimseyi, Allah yakasından tutar da bir hesâba çekerse, o hor görülen, önemsenmeyen günahtan dolayı helâk olur sahibi...” Öyle günahı küçük görmek olmaz!

Onun için bazı ârifler demişler ki... Küçük günahlar, büyük günahlar, evet var. Büyük günahlar meselâ zinâ, adam öldürmek

vs. var. Böyle günahların büyük olanları, küçük günahlar var ama, bazı zarif insanlar da demişler ki:

“—Günahın küçüğü mü olur? Kime karşı işliyorsun?.. Allah’a karşı işliyorsun. Allah’a karşı işlenen her şey büyüktür. Suçun küçüğü olmaz, Allah’a karşı işlendiği zaman... İşlenmemesi lâzım.” diyorlar.

Onun için, (*İyyâke ve’t-tesvîfe bi’t-tevbeh*) Cenâb-ı Hakk’ın yoluna dönüşü geciktirmeyecek müslüman, ileride yaparım demeyecek. Tevbenin iyi olduğunu biliyor, kendi yolunun yanlış olduğunu biliyor; dönmüyor. Önemsemiyor, ufak tefek kaçamak günahta devam etmek istiyor. Öyle şey yok!.. Hemen bırakacak, Cenâb-ı Hakk’ın yoluna girecek.

“—Efendim, işte günahların da birtakım tatları var, zevkli, tatlı...”

İyi ama sevapların da tatları var... Faziletlerin de muazzam tatları, lezzetleri var, mânevî hazlar var, mânevî lezzetler var... Onlara alıştırdı kendini... Kötü şeye alıştırdın mı, bırakamazsın! Sigaraya alışıyor da insan, parmak kadar sigaraya koca bir seksen, bir doksan boyunda pehlivan yeniliyor. Yenilir mi o küçücük sigaraya, o koca pehlivan?.. Yeniliyor. Bir şey yapamıyor.

Bakıyordum, geçen de birisi karşımda... İyi bir insan, iyi aileden o da, karşımda sigarasını yaktı, şaşırdım:

“—A! Sen de sigara içiyor musun?..” “—Maalesef içiyorum.”

E maalesef ise içme. Maalesef içiyorsan, içme!.. *Maalesef*, yâni özür dilerim, esef ederim, istemem amma içiyorum... E istemiyorsan içme!.. Kötü olduğunu biliyorsun içme!.. Zararlı... Küçük, parmak kadar sigara koca pehlivanları tuşa getiriyor, sırtını yere getiriyor. Çıkıyor üstüne:

“—Ben işte böyle hem müslüman, hem akli fikri yerinde ciddî insanların bile sırtını yere getiririm, mindere yapıştırırım, yenerim!” diyor.

Olur mu?.. İşte bir kötü alışkanlık...

“—Efendim ne yapayım işte, başımdan acılı bir olay geçti de, o zaman alıştım.”

Başından acılı olay geçtiyse tesbihe alışsaydın, elinde tesbih olsaydı;

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

(البقرة: ١٥٦)

(*Innâ li'llâhi ve innâ ileyhi râciùn*) [Hiç şüphe yok biz Allah'ın kullarıyız ve ona döneceğiz.] (Bakara, 2/156) diye çekseydin, daha güzel olurdu. Yâni, ne diye şimdi sen böyle kötü bir şeye kendini alıştırdın, yanlış bir şeyden zevk alıyorsun... Doğru şeyleri zevk olarak almaya çalışmalı insan.

Evet, bu çok önemli sevgili kardeşlerim! Tevbesini, dönüşünü, günahı bırakmasını,

Cenâb-ı Hakk'ın yoluna girmesini ileriye atmamak, tehir etmemek çok önemli...

Bu hadis-i şerifin sonunda ne diyor Peygamber Efendimiz, demin okuduk:

(*lyyâke ve'l-gurrete bi-hilmi'llâhi anke*)
“Allah'ın sana karşı halim selim davranacağını düşünerek, aldanmaktan da sakın! Böyle bir şeyi de düşünme!”

Evet, yâni Allah-u Teâlâ Hazretleri Halim'dir. Sıfatlarından bir tanesi hilim sahibi olmasıdır, halimlikdir. Allah-u Teâlâ Hazretleri Halim olduğundan, sabrettiğinden, kızmadığından, birden helâk etmiyor suç işleyen insanları... Tamam, Allah'ın halimliği var ama sen bu halimliğine aldanıp, “Allah Gafur'dur, Rahim'dir...” diye tevbeni geciktirme!..

Çok söyleniyor bu söz:

“—Allah Gafur'dur, Rahim'dir; benim günahıma bakmaz!”

Nereden biliyorsun? Anlaşma mı yaptın? İmzalı, mühürlü, noterden tasdikli anlaşma mı yaptın?.. Ne mâlum? Ya bakacaksa, ya bakarsa... Günah olduğu ortada... Günahlara bakacağını, cezâlandıracağını ayet-i kerimeler söylüyor:

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ

يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

(الزلزال: ٧-٨)

(Femen ya'mel miskàle zerretin hayran yerah. Ve men ya'mel miskàle zerretin şerren yerah.)
“Kim zerre ağırlığında bir suç işlerse, günah işlerse, onun karşılığını görecektir. Kim de zerre ağırlığında bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir!” (Zilzâl, 99/7-8) diye ayetler varken, sen nereden çıkarttın “Allah Gafur’dur, Rahim’dir, benim günahıma bakmaz!” diye bir lâfı?.. Hakkın yok böyle bir sözü söylemeye... Mantıklı değil, akıllıca değil, ayetlere aykırı, Kur’an-ı Kerim’e aykırı...

Allah günah işleyeni cezalandırır. Genel kâide bu... Seni cezalandırmayacağını nereden çıkarttın?..

“—Efendim, Allah Halîm’dir, Gafûr’dur, Rahîm’dir, affeder.”

İyi ama, sen günahı işleyip de, “Allah affeder” diyorsun, ya affetmezse?.. Sen günah işlemesen de, Allah’ın lütfunu öyle beklesen daha iyi olmayacak mı, en iyisi o değil mi?..

İşte insanoğlunu, böyle birtakım sakat mantıklar aldatıyor. Bu mantıklar da yerleşmiş oluyor. Yâni böyle o kadar köklü yerleşmiş ki... Hani bazen küçücük bir ot olur, bahçenden çıkarmak istersin. Ama ot derinliklere kadar kök salmış, sağa sola kök salmış, çıkartamazsın bir türlü... Onun gibi, birtakım böyle yanlış felsefeler halkımızın kafasına öyle kök salmış ki, çıkartamıyor. Günahı işliyor:

“—Allah Gafûr’dur, Rahîm’dir, affeder. Allah Halîm’dir, bağışlar.” diyor.

Evet, hakîkaten Allah bağışlamazsa hepimizi cehenneme atar. Yâni Allah'ın bağışlaması, Halîmliđi var, gerçekten var. Allah-u Teâlâ Hazretleri Halîm olduğundan biz cennete girebiliyoruz. Yoksa, Cenâb-ı Hakk'ın rızasına uygun, hakkıyla kulluğunu yaparak ömrünü geçirmiş kaç tane insan gösterilebilir.

Onun için, Allah'ın Halîmliđinden, Gafûrluđundan, Rahîmliđinden çok fazla heveslenip de, gevşememek lâzım!.. Kendisine günahı işlemeye bir mâzeret olarak, bunu ters istikâmette kullanmamak lâzım!.. Hiç inkâr etmiyoruz. Allah Gafur'dur. Onun için tevbe et, istiğfar eyle, "Beni affet Allah'ım!" de. Geceleyin seccadende secdeye kapan, Allah'a dualar eyle; kendine, geçmişlerine... Tamam, Gafur'dur, Rahim'dir ama, yolunda giderken Allah'ın seni mağfiret etmesi, sana rahmet etmesi daha normal... Yoluna aykırı aykırı giderken, "Seni dinlemiyorum, sana âsî oluyorum. İşte fiilen isyânın içindeyim, isyânı işlemekteyim!" der gibi, isyanın içindeyken, "Allah Gafûr'dur, Rahîm'dir, Halîm'dir." diye düşünmek... Bu nedir?.. Bu aldanmadır.

(İyyâke ve'l-gurrete bi-hilmi'llâhi anke) Gurre aldanma demektir, insanın aldanması. İnsan işte bu sıfatın tatlılığına aldanıyor. Aldanmaması lâzım!.. Yâni, Allah'ın Halimliğini düşünmek onu aldatmamalı... Şeytan, "Bak Allah Halîm'dir, korkma, günahı işlemeye devam et! Hele bu yaz geçsin, şu yazlıktan keyfini sefânı sür... Ondan sonra işte ne yaparsın..." filân. Öyle şey yok! Allah'ın Halimliğinden mağrur

olmayacaksınız... Halimliğine gene dua edersin, sığınırsın da, Allah'ın yolunda yürümeye de var gücünle gayret edeceksin!..

Evet, ikinci hadis-i şerif de bu ama, çok önemli bunlar. Bu yaz günlerinde sizler için, bizler için, tam böyle mevsimin nasihatleri olmuş oluyor bunlar. Bir hadis-i şerif daha okuyalım, sohbetimizi tamamlayalım sevgili dinleyiciler!

d. Kötü Arkadaştan Sakının!

Diğer bir hadis-i şerife geçiyorum. Yine Enes RA'dan Deylemî'nin rivayet ettiğine göre, buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:⁵

إِيَّاكَ وَصَاحِبَ السُّوءِ فَإِنَّهُ قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ

لَا يَنْفَعُكَ وُدُّهُ وَلَا يَفِي لَكَ بِعَهْدِهِ

(الدَّيْلَمِيُّ عَنْ أَنَسٍ)

RE. 173/3 (*İyyâke ve sâhibe's-sû'*, *feinnehû kît'atün mine'n-nâr*; *lâ yenfauke vüddühû*, ve *lâ yefî leke bi-ahdihî*)

Enes RA'dan rivayet edilmiş bu hadis-i şerif. Diyor ki Peygamber Efendimiz:

(*İyyâke ve sâhibe's-sû'*) “Sen kötü arkadaştan sakın! Kötü arkadaştan aman kendini kolla, koru, sakın!” diyor Peygamber Efendimiz.

⁵ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.389, no:1560; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.77, no:24855; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.X, s.330, no:9734.

Sâhibe's-sû' demek, kötü arkadaş demek. *Sâhib*, arkadaş, müsâhib mânâsına geliyor. *Sû'* da kötü demek. "Kötü arkadaştan sakın!"

İnsan tabii arkadaşlar ediniyor. Yaşam biraz böyle başka insanlarla beraber renkleniyor. İnsanın yalnızlığı, sıkıntısı, üzüntü dağılıyor. Efkârı, gamı kederi gidiyor. Arkadaşlar olması iyi... Ama, "Kötü arkadaştan sakın" diyor Peygamber SAS Efendimiz ve buyuruyor ki:

(*Feinnehû kıt'atün mine'n-nâr*) "Çünkü o ateşten bir parçadır." Veyahut *nâr*, aynı zamanda cehennem demektir. Kötü arkadaş ateşten bir parçadır, veyahut cehennemden bir parçadır. Cehennem gibi seni yakar demek. Kötü arkadaş sana kötü arkadaşlık yapar, sana kötü işler yaptırtır, kötü yollara sevk eder, kötü şey teklif eder. Koluna girer veya omuzuna elini atar:

"—Ben seni çok seviyorum, canım kardeşim, gel bu akşam içki içmeye gidelim!"

Haa, işte bak kötü arkadaş cehenneme götürüyor. Cehennemden bir parça, ateşten bir parça... Cayır cayır seni yakacak. Teklif ettiği şey kötü... Onun için, insanın kiminle arkadaşlık yapacağına son derece titiz davranması, dikkat etmesi lâzım geliyor.

Kiminle arkadaşlık yapacağız?.. Bize dinimizi hatırlatacak, sohbeti dinî konulardaki bilgimizi artıracak, kendisinin ilminden, irfânından, amelinin güzelliğini görmekten faydalanacağımız; bize yanıldığımız zaman

hakkı söyleyecek, “Yapma kardeşim, bak şu yanlış oluyor!” diyebilecek; doğru bir iş yaptığımız zaman da, doğru bir şey yapmayı hem teşvik edecek, hem kendisi söyleyecek, hem de biz kendiliğimizden yapmak istiyorsak bize yardımcı olacak; “Tamam, sen iyi bir karar vermişsin, ben de sana yardımcı olayım. Şu kadarını da ben yapayım, gel bu güzel işi tamamlayalım!” diyecek, bu gibi vasıflara sahip iyi bir arkadaş seçmesi lâzım insanın...

Yâni yanlış yaptığı zaman söylemiyorsa bir insanın arkadaşı ona, onun iyi arkadaşı değil. Neden?.. Yanlışlıktan dolayı cezaya uğrayacak; fakat cezaya uğramasından kılı kıpırdamıyor, ikaz etmiyor. “Kardeşim, senin bu yaptığından Allah sana bir belâ verir, ceza verir, Allah’ın gazabına uğrarsın, bir şamar yersin, yapma bunu!” demiyor. Böyle arkadaşlık mı olur.

“—Efendim çok tatlı dilli de, çok güleç yüzlü de, ağzından ses çıkmaz, hiç itiraz etmez...”

İyi ama bu yanlış işte... Yanlış söylemesi lâzımdı, günahı engellemesi lâzımdı. Emr-i ma’ruf, nehy-i münker yapması lâzımdı. Bunu yapmadığı için iyi bir arkadaş değil...

Kötülüğü engelleyen, iyiliği teşvik eden, öğreten, söyleyen, teklif eden; sen kendiliğinden bulmuşsan da, onun yapılmasına yardım eden bir kimse senin arkadaşın... Dinî bilgisi olacak, güzel ahlâkı olacak. Konuştuğu zaman, onun konuşmasından sen istifade edeceksin, bir şeyler öğreneceksin; “A, ben bunu bilmiyordum, bak öğrendim!” diyeceksin. Davranışlarına

bakacaksın; “A, ne kadar güzel davrandı, jesti ne kadar asil, ne kadar temiz bir insan, ben de böyle yapayım!” diye hareketinden, sözünden istifade edeceğin kimseyle arkadaşlık edeceksin!..

“Kötü kimseyle arkadaşlık yapmaktan sakın! Çünkü, o cehennemden bir parçadır, veya ateşten bir parçadır, seni cayır cayır yakar.” diyor Peygamber SAS Efendimiz. Ve sözünü şöyle tamamlıyor:

(*Lâ yenfauke vüddühû*) “Sevgisi sana fayda vermez, (*ve lâ yefî leke bi-ahdihî*) ahdi ile sana vefâ göstermez. Yâni, kötü olduğu için sevgisinin bir faydası olmadığı gibi, sana verdiği sözü de tutmaz, ahbine vefâ da göstermez.” Ahbine vefâ göstermeyen, sözünde durmayan insanlar da insanı aldatır, çıkmazlara sokar, yapayalnız, cascavlak ortada bırakıverir. Onun için o da fena... İnsanın bir de ahbine, sözüne sâdık kimselerle ahbap olması lâzım! Sözünden dönen, cayan, ne yapacağı belli olmayan, tam çölün ortasında, sıkıntılı yerde seni orada bırakıp, arabasına binip gidiverse, böyle arkadaşlık mı olur?.. Ahbine vefâ etmeyen insanla arkadaşlık olmaz. Öyle bir kötü kimseyle arkadaşlık yapmamaya da dikkat etmek lâzım!

Bu da, mevsimin güzel nasihatlerinden birisi olarak karşımıza çıktı bugün sevgili dinleyiciler! Çünkü insan bu yaz aylarında muhit değiştiriyor. Yazlık alışkanlığı var. Çok az kimse vardır anasının, babasının, evinin, işinin, barkının olduğu yerde duran. Öğrenciyse bile, çocuksa bile işte tatile gidiyor, kampa gidiyor, yazlığa

gidiyor, köyüne gidiyor, yaylaya gidiyor... Yâni, bir muhit değişikliği oluyor. Birileriyle tanışıyor orada insan... Yâni, kötü bir kimseyle tanıştı mı felâkettir. Kötü bir insan, insanı baştan çıkartır. Kötü bir arkadaş yoldan çıkartır. Kötü bir arkadaş insanın dünyasını değiştirir, mahveder, istikbâlini karartır. O bakımdan kötü arkadaş edinmemeli, iyi arkadaş seçmeye çok dikkat etmeliyiz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi, o Peygamber SAS Efendimiz'in güzel ahlâkına sâhib eylesin... Tavsiyelerini tutmayı nasib eylesin... İyi müslüman olmaya muvaffak eylesin... Sonuç itibariyle, amacımız tabii onun rızasını kazanmaktır, rızasını kazananlardan eylesin... İki cihanda bahtiyar olanlardan, mutlu olanlardan, saadet ehli olanlardan eylesin... Ehl-i saadet eylesin cümlemizi... Cennetiyle, cemâliyle cümlemizi müşerref eylesin...

Ümmet-i Muhammed kardeşlerimiz için de tabii çok iyi dileklerimiz, temennîlerimiz var. Gazetelerde onlarla ilgili haberleri okudukça üzülüyoruz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, dünyanın her yerindeki mü'min kardeşlerimize yardım eylesin... Mazlumları zulümden, mağdurları gadirden, mahsurları muhâsaradan, esirleri esâretten, mahpusları zindandan kurtarsın...

Mutsuzları mutlu eylesin... Hastalara şifâlar ih-sân eylesin... Dertlilere devâlar versin... Borç-

lulara borçlarını edâ nasib eylesin.. Cennetiyle, cemâliyle cümlemizi müşerref eylesin... Huzuruna güzel bir ömür geçirip, iyi işler yapıp, sevdiği, razı olduğu kul olarak varmayı, cennetiyle cemâliyle müşerref olmayı nasib eylesin...

Şu cuma gününün feyzinden, bereketinden a'zamî istifâde etmeyi nasib eylesin... Nice böyle cumalara, mutlu, mübarek günlere, bayramlara sevdiklerinizle beraber mutlu ve bahtiyar olarak, Allah-u Teâlâ Hazretleri sizleri bizleri eriştirsün sevgili dinleyicilerim! Gönüllerinizin muradlarını ihsân eylesin, dualarınızı kabul eylesin... Cennetiyle, cemâliyle cümlelerinizi müşerref eylesin...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

07. 07. 1995 - AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

